

УДК 349.6

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ОХОРОНИ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

А. К. СОКОЛОВА,

*д-р юрид. наук, доц., доцент кафедри екологічного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Проаналізовано проблеми, пов'язані з визначенням правових засад охорони водних об'єктів з установами її законодавчих передумов. Досліджено структуру і динаміку законодавства за 1917 – 1990 рр. у сфері регулювання правовідносин з охорони, використання й відтворення водних об'єктів.

Ключові слова: води, водні об'єкти, водне законодавство, періодизація водного законодавства.

Питання покращання екології у басейнах рік України, якості питної води, недопущення забруднення Чорного й Азовського морів і поліпшення їх стану безумовно належать до основних пріоритетів охорони. Така охорона виступає одним із найважливіших напрямків політики держави Україна. Науково-теоретичні й правові напрацювання, проведені представниками екологічного права минулих років і сьогодення, визнаються основою розв'язання методологічних проблем охорони довкілля, що постійно стоять перед країною [1, с. 11–19].

Низка праць із зазначеної тематики, опублікованих за результатами пошуків у царині правового забезпечення питань експлуатації й охорони водних ресурсів [Див.: 2–6], відіграли важливу роль при підготовці даної статті.

Окремого ж комплексного вивчення правових засад охорони вод на той час не проводилось. Однак зауважимо, що зазначені проблеми розкривалися лише у зв'язку зі спробою вирішити місце водного права в еколого-правовій системі, його основних інститутів, права власності, права користування тощо

[7-8].

Також є сенс констатувати, що поглиблене дослідження проблем упорядкування водних відносин уже проведено правознавцями щодо генези вчення про водне право. Науковці останніх часів теж не виокремлюють зазначений напрямок [9].

Наведеним і пояснюється потреба належного наукового аналізу питань, окреслених тематикою даного дослідження.

Мета статті – розкрити динаміку законодавства у сфері охорони вод у 1917 – 1990 рр. та тенденції його еволюції, у зв'язку з чим перед авторкою поставлено такі завдання: а) здійснити аналіз складу і структури водного законодавства в історичному плані, б) означити динаміку, тенденції й проблеми його розвитку, в) накреслити основні шляхи його вдосконалення.

Головною життєво важливою компонентою довкілля виступають води. Окреслення і вжиття заходів щодо її збереження (в тому числі й правових) сягає глибокої давнини. Утім в останні століття законодавство, присвячене охороні, відтворенню й використанню природних і водних ресурсів, активно еволюціонувало. Ось чому є сенс звернутися до існуючих законодавчих положень, що стосуються розглянутих питань.

На початку 1919 р. було проголошено Українську Соціалістичну Радянську Республіку. Із закінченням революційних подій на більшості її території встановлюється радянський період законодавчої системи.

Активна нормотворча робота у галузі охорони природи, як підкреслюють учені, здійснюється в цей час і в Україні. На засіданні сільськогосподарського наукового комітету Наркомзему України в 1918 р. створюється природоохоронна секція, що функціонувала до 1929 р., а в лютому 1919 р. приймається декрет РНК УСРР «Про охорону лісів» [10]. Побачили світ також інші законодавчі акти. Регулюючі охорону природи норми належним чином упорядковуються вже при першій кодифікації вітчизняного законодавства в Земельному, Лісовому і Кримінальному кодексах УРСР, де передбачалася

відповідальність за дії, що завдають шкоди довкіллю [11, с. 34-35].

Низкою нормативних актів визначено питання законодавчого забезпечення впорядкування відносин у сфері водного господарства УСРР. Так, спільною постановою ВУЦІК і РІЖ прийнято Положення про управління водним господарством УСРР від 05.10.1930 р. [12; 1930. – № 24. – Арт. 25], яким планується створення Управи водного господарства УСРР – Упрводгосп, компетенція якої охоплювала організацію й упорядкування всього водного господарства республіки. З часом Упрводгосп приймає декілька постанов, що стосуються як виконання меліоративних робіт і спорудження гідротехнічних споруд, так і закріплення відповідних охоронних заходів («Про впорядкування використання водних ресурсів УСРР» від 22.03.1931 р. [12; 1931. – № 12. – Арт. 112]; «Про обов'язкову реєстрацію в Управі водного господарства УСРР всіх проектів гідротехнічних споруд, що їх затверджують інші організації» від 05.06.1932 р. [12; 1932. – № 14-15. – Арт. 112] та ін.).

Низка нормативно-правових актів, присвячених установленню правового режиму питних вод встановлено статтями 21 і 38 Основ водного законодавства СРСР, а також відповідні приписи, прийняті в 30-40-х рр., увійшли в оновлене водне законодавство. Так, названо специфіку правової охорони питних вод, якими користується населення. Для захисту належного стану таких вод й господарського водопостачання законодавчо закріплюються зони їх санітарної охорони. У цих зонах запроваджується спецрежим, яким забезпечується якість питних вод. Статтею 25 Основ законодавства Союзу РСР і союзних республік про охорону здоров'я, затверджених 19.12.1969 р. [13], ст. 124 Водного кодексу УРСР [14], постановою ЦВК і РНК від 17.05.1937 р. «Про санітарну охорону водогонів і джерел водопостачання» [15], постановою Ради Міністрів УРСР від 24.01.1947 р. «Про санітарну охорону водоймищ, водопроводів і джерел водопостачання в УРСР» [16; 1947. – № 3. – Ст. 6] регламентується створення таких зон санітарної охорони вод.

Кожна зона санітарної охорони джерел питного водопостачання має три пояси,

кожен з них – свій специфічний режим. Перший пояс – це територія джерела водопостачання, ділянок забору води й водогінних споруд, де забороняється мешкання й тимчасове перебування осіб, робота яких не зв'язана безпосередньо з водогінними спорудами, а також проїзд і прохід сторонніх осіб. Другий – це територія, що оточує джерела водопостачання і їхні притоки, де будь-яка господарча діяльність допускається виключно з дозволу органів саннагляду. Третій – це суміжна з другим поясом територія, неналежний стан якої може сприяти розповсюдженню заразних хвороб через водогін. Зона санохорони джерел питного водопостачання визначена рішенням відповідної місцевої Ради і затверджена вищестоящими органами, встановлюється в кожному населеному пункті.

За рішенням місцевих Рад передбачалося здійснення необхідних санітарно-оздоровчих заходів у межах санітарної охорони джерел водопостачання.

Законодавець приділив значну увагу питанням правової регламентації охорони вод і певних їх категорій. Приміром, 12.08.1960 р. було прийнято постанову Ради Міністрів СРСР, яка містила визначення головних критеріїв класифікації запасів родовищ корисних копалин і підземних вод [17], в якій наголошується, що останні вимагають охорони від забруднення й засмічення. У постанові Ради Міністрів УРСР «Про посилення державного контролю за використанням підземних вод і про заходи по їх охороні» від 26.09.1959 р. [16; 1959. – № 9. – Ст. 130] підкреслюється особливий порядок здійснення робіт з добування підземних вод, а у ст. 101 Водного кодексу УРСР встановлюється заборона влаштовувати поглинаючі колодязі, свердловини, ями для спускання стічних, побутових і промислових вод без дозволу органів геології й саннагляду.

Крім того, в постанові Ради Міністрів СРСР від 6.04.1982 р. № 269 [18; 1982. – № 13. – Ст. 70] зазначається, що для посилення держконтролю за охороною підземних вод від виснаження та забруднення, слід закріпити

жорсткий порядок буріння експлуатаційних свердловин для отримання води, зміну розвідувальних свердловин на експлуатаційні, влаштування поглинаючих колодязів, а також порядок будівництва водозабірних споруд, який має бути обов'язковим для всіх підприємств, організацій та установ незалежно від їх відомчої належності (зокрема, буріння експлуатаційних свердловин для отримання води, заміна розвідувальних свердловин експлуатаційними, будівництво й переобладнання каптажних споруд для використання підземних вод, що повинно мати місце тільки з дозволу міністерств (управлінь) геології союзних республік або виробничих геологічних об'єднань і за погодженням з місцевими органами державного саннагляду й органами з регулювання використання й охорони вод, а при проведенні таких робіт підприємствами з видобутку корисних копалин – за обов'язковим узгодженням також з органами державного гірничого нагляду).

У постанові Ради Міністрів СРСР від 25.02.1983 р. № 177 [18; 1983. – № 7. – Ст. 34] наголошується: згідно з Основами водного законодавства Союзу РСР і союзних республік, Основами законодавства Союзу РСР і союзних республік про надра і з метою підвищення відповідальності міністерств, відомств, підприємств, організацій та установ за раціональну й ефективну експлуатацію підземних вод, охорону надр і навколишнього природного середовища, поліпшення гідрогеологічного дослідження надр, покращання якості гідрогеологічних розробок, достовірності наявних запасів підземних вод та оцінювання підготовленості родовищ останніх для промислового освоєння Рада Міністрів СРСР постановила: затвердити Класифікацію експлуатаційних запасів і прогнозованих ресурсів підземних вод. На територіальні комісії по запасах корисних копалин Міністерства геології СРСР покладено затвердження експлуатаційних запасів таких вод (в тому числі й промислових), передбачених для використання невеликими об'єктами місцевого значення. Міністерства й відомства, що розробляють підземні води й контролюють охорону надр і довкілля, зобов'язані привести галузеві норми у царині обліку й використання

експлуатаційних запасів родовищ підземних вод у відповідність із Класифікацією, затвердженою вказаною Постановою.

Постанову Ради Міністрів СРСР № 217 [19] прийнято 01.04.1976 р. У ній йдеться про те, що з метою недопущення забруднення річки Сіверський Донець, підземних вод і повітряного басейну в районі міст Лисичанська, Северодонецька й Рубіжне Ворошиловградської обл. та міста Слов'янська Донецької обл. неочищеними стічними водами і промисловими викидами Рада Міністрів СРСР визнала необхідність здійснити комплекс заходів із запобігання забруднення вказаних об'єктів. Постановою закріплюється, що будівництво й розширення промислових підприємств і накопичувачів виробничих відходів у зазначених містах, а також у межах існуючої водоохоронної зони допускаються (але як виняток) за погодженням з Радою Міністрів УРСР тільки з метою забезпечення комплексного перероблення сировинних ресурсів та утилізації відходів функціонуючих підприємств промисловості, оздоровлення повітряного й водного басейнів, а також для заміни застарілого обладнання на досконаліше.

Доволі значна увага приділяється законодавцем також проблемі боротьби з такими негативними явищами, як водна ерозія. Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 20.03.1967 р. № 236 [18; 1967. – № 9. – Ст. 45] якраз і стосується цього питання.

Конкретні заходи з поліпшення організації робіт у плані захисту ґрунту від вітрової й водної ерозії зазначені в постанові Ради Міністрів СРСР від 13.10.1975 р. № 884 [18; 1975. – № 21. – Ст. 144], де вказується, що проекти (схеми) заходів із захисту ґрунтів від вітрової й водної ерозії на ділянках усіх землекористувачів (незалежно від їх відомчої належності) обов'язково мають узгоджуватися із землевпорядною службою, яка контролює експлуатацію земель, і затверджуватися у законодавчо встановленому порядку.

Законодавчому впорядкуванню відносин у сфері охорони водних об'єктів (зокрема малих річок) присвячена низка нормативно-правових актів, у тому числі й постанова Ради Міністрів СРСР від 08.10.1980 р. № 868 [18; 1980. –

№ 25. – Ст. 148], в якій визначається загальний екологічний стан певних видів водних об'єктів. Рада Міністрів СРСР, зокрема, підкреслює, що в деяких союзних та автономних республіках, країнах та областях проведено низку заходів радянськими й господарськими органами, промисловими підприємствами, колгоспами і радгоспами, а також громадськими організаціями з метою забезпечення повноводдя малих річок і чистоти їх вод, в результаті чого поліпшились умови водопостачання й відпочинку міського й сільського населення, відтворення рибних запасів, водоплавної птиці й диких тварин. У той же час деякі виконкоми місцевих Рад народних депутатів та органи по регулюванню використання й охороні вод ігнорують запровадження необхідних заходів для зміцнення охорони й покращання стану малих річок, нехтують справою забезпечення контролю за дотриманням підприємствами, установами й організаціями приписів з охорони вод, і як результат – у деяких регіонах країни стан малих річок залишається незадовільним, а окремі з них поступово втрачають своє призначення.

Метою цієї постанови є підтримка сприятливого гідрологічного й гідрохімічного режимів, поліпшення санітарного стану й раціонального водокористування, а також комплексне вжиття заходів щодо охорони вод малих річок від забруднення, засмічення й виснаження. Рада Міністрів СРСР постановила, що Радам міністрів союзних республік належить забезпечити розроблення й затвердження в 1981 р. положень про водоохоронні зони малих річок, закріпити в зазначених положеннях чіткий режим господарської діяльності об'єднань, підприємств, установ та організацій у цих зонах і призначити відповідальних за додержанням у цих смугах (зонах) належного санітарного стану. Постановою також передбачена нагальна потреба розроблення й затвердження схеми охорони малих річок. Для належної організації діяльності з охорони малих річок, запобігання їх забруднення, засмічення й виснаження визначено постановою Ради Міністрів СРСР від 04.02.1986 р. № 171 [18; 1986. – № 9. – Ст. 54] рекомендується Радам міністрів

союзних республік залучати до виконання зазначених заходів, а також робіт, для яких не потрібні основні будівельні матеріали, з підтримання сприятливого водного режиму й належного санітарного стану малих річок, поряд з підрядними будівельними організаціями також об'єднання, підприємства, установи й організації, включаючи радгоспи, колгоспи, кооперативні та інші громадські організації, які фінансуються за рахунок коштів, що виділяються Радам міністрів союзних республік на операційні витрати, і господарська діяльність яких впливає на стан цих річок.

Приписи низки юридичних актів (про меліорацію земель, захист ґрунтів від ерозії, охорону малих річок) спрямовані на забезпечення охорони водних джерел. Наприклад, Положенням про водоохоронні зони малих річок і водойм Української РСР, затвердженим постановою Ради Міністрів УРСР від 06.09.1977 р. [16; 1977. – № 9. – Ст. 89] закріплені водоохоронні зони й прибережні смуги малих річок УРСР, на території яких забороняється розорювання земель, застосування отрутохімікатів, організація літніх таборів для худоби, будівництво баз відпочинку, стоянок автомобілів тощо.

Чимало нормативно-правових актів присвячено проблемі захисту морських вод. 14.02.1974 р. вийшла постанова Ради Міністрів СРСР № 118 [18; 1974. – № 6. – Ст. 26], в якій визначено, що для посилення боротьби із забрудненням морських вод, забезпечення охорони здоров'я громадян та охорони живих ресурсів моря потрібно зобов'язати міністерства й відомства запровадити заходи попередження забруднення внутрішніх морських і територіальних вод СРСР і відкритого моря нафтою, нафтопродуктами та іншими речовинами, шкідливими для здоров'я людей або для живих ресурсів моря, що є результатом скидання або втрат судами чи іншими плавучими засобами вказаних речовин і сумішей, що містять забруднюючі речовини. Перелік останніх, скидання яких забороняється, норми гранично допустимої концентрації цих речовин у сумішах установлюються Міністерством меліорації й водного господарства СРСР разом з Міністерством охорони здоров'я СРСР і

Міністерством рибного господарства СРСР.

З метою посилення боротьби із забрудненням морського середовища із судів нафтою, нафтопродуктами, стічними водами та іншими твердими й рідкими речовинами, шкідливими для здоров'я людей або для живих ресурсів моря, а також для забезпечення умов, необхідних для прийняття СРСР Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню із суден 1973 р. постановою Ради Міністрів СРСР від 07.09.1976 р. № 724 [20] встановлюється перелік спеціальних вимог до нафтових танкерів, суден, що використовуються для пошуків і видобутку корисних копалин.

У постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 16.01.1976 р. № 42 [21] зазначається, що в останні роки в результаті будівництва на низці підприємств, у містах і на курортах РРФСР, УРСР, БРСР, ГРСР і МРСР, розміщені в басейнах Чорного й Азовського морів, ефективних очисних і водоохоронних споруд, а також втілення в життя комплексу технологічних заходів зі скорочення кількості неочищених стічних вод і припинення забруднення водоюм значно зменшилися скидання в річки та інші водойми зазначених басейнів неочищених стічних вод і відходів. У цій Постанові передбачено комплекс заходів саме з недопущення забруднення морських вод.

Регламентуванню відносин із запобігання й ліквідації шкідливої дії вод присвячена низка нормативних актів. Приміром, постанова Ради Міністрів УРСР «Про невідкладні заходи по захисту берегів Чорного моря від руйнування і раціональному використанню територій курортів Чорноморського узбережжя» від 29.04.1969 р. № 272 [16; 1969. – № 4. – Ст. 55] наводить перелік обов'язкових заходів, яких необхідно вжити в Одеській, Херсонській, Миколаївській, Кримській областях і на території м. Севастополя, а також визначає механізми планування, здійснення, належної експлуатації відповідних гідротехнічних споруд та ін.

Варто звернути увагу на постанову Ради Міністрів УРСР «Про заходи по поліпшенню захисту населених пунктів, підприємств, інших об'єктів і земель

від селевих потоків, снігових лавин, зсувів, обвалів і просідань земної поверхні над гірничими виробками» від 13.04.1978 р. [16; 1978. – № 4. – Ст. 42], в якій конкретизовано низку принципів положень законодавства про боротьбу зі шкідливим впливом вод.

Звернімося до нормативно-правових актів, яких слід назвати базовими. Серед них: постанова Ради Міністрів СРСР «Про заходи з упорядкування використання й посилення охорони водних ресурсів СРСР» від 22.04.1960 р. № 425 [18; 1960. – № 9. – Ст. 67]; прийнята в 1960 р. постанова ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР «Про заходи по впорядкуванню використання і посилення охорони водних ресурсів УРСР» від 21.06.1960 р. № 1073 [22]; прийняті 10.12.1970 р. Основи водного законодавства Союзу РСР і союзних республік, затверджені Законом СРСР № 564-VIII [23] та в їх розвиток і на їх основі Водний кодекс Української РСР, затверджений Законом УРСР від 09.06.1972 р. № 771-VIII (771-08) [14]. Усі вони визначили оформлення саме законодавчого забезпечення правового інституту водного права – охорони вод.

Як зазначається у ст. 4. Основ водного законодавства, всі води (водні об'єкти) в СРСР становлять єдиний державний водний фонд, що охоплює ріки, озера, водосховища, інші поверхневі водойми й водні джерела, води каналів і ставків, підземні води й льодовики, внутрішні моря та інші внутрішні морські води СРСР, територіальні води (територіальне море) СРСР.

Серед цих нормативно-правових актів центральне місце по праву займає Водний кодекс УРСР (1972 р.), завданням якого є впорядкування водних відносин для забезпечення раціонального користування водами для потреб населення й народного господарства, захисту їх від забруднення, засмічення й вичерпання, попередження й ліквідація шкідливого впливу цих вод, покращання стану водних об'єктів, а також охорона прав підприємств, організацій, установ і громадян, зміцнення законності в галузі водних відносин.

Приписи статей 117–130 (розд. III) Водного кодексу УРСР служать правовим підґрунтям у справі охорони вод і запобігання їх шкідливому діянню.

Глава 25 «Основні положення» містить норми щодо захисту вод від забруднення, засмічення й вичерпання, обов'язки водокористувачів по їх охороні; планування заходів з охорони вод. Глава 26 «Охорона вод від забруднення і засмічення» охоплює заборону скидання у водні об'єкти відходів і покидьків; охорону поверхні водозборів і льодового покриву водойм, охорону вод від забруднення й засмічення внаслідок втрат мастила, деревини, хімічних, нафтових та інших продуктів; попередження забруднення вод добривами й отрутохімікатами; охоронні санітарні округи й зони. Глава 27 «Охорона вод від вичерпання» наводить заходи з охорони вод від вичерпання; врахування інтересів водокористувачів і землекористувачів при погодженні питань розміщення й будівництва підприємств і споруд, що можуть вплинути на стан вод, і при видачі дозволів на спеціальне водокористування; заходи з охорони підземних вод від вичерпання. Глава 28 «Запобігання і ліквідація шкідливого діяння вод» закріплює обов'язки підприємств, організацій та установ з попередження й ліквідації шкідливого діяння вод; невідкладні заходи по запобіганню і ліквідації стихійного лиха, викликаного шкідливим впливом вод; планування заходів із запобігання й ліквідації шкідливого діяння вод.

Проведений аналіз системи водного законодавства за 1917-1990 рр. яскраво свідчить, що прийняття Водного кодексу УРСР (1972 р.) слід вважати позитивним з огляду на наведену в цьому кодифікованому акті систематизацію всього масиву вітчизняного законодавства. Варто наголосити також на важливості наявності спеціального розділу в цьому Кодексі, присвяченого впорядкуванню охоронних водних відносин, який окреслив основні напрямки й заходи у цій царині.

Зважаючи на прийняття комплексних на той час нормативно-правових актів, у цілому еволюцію законодавства в досліджуваній сфері можна визнати позитивною. Дослідження основних проблем формування належного правового фундаменту охорони водних об'єктів дозволяє констатувати, що наведені міркування не вичерпують усіх аспектів порушеної тематики. Предметом

майбутніх наукових пошуків мають бути, наприклад, вивчення стану водного законодавства за період з 1990 р. до сьогодні й з'ясування подальшого законодавчого забезпечення в досліджуваній сфері.

Список літератури:

1. Гетьман А. П. Методологічні засади становлення правових основ охорони довкілля / А. П. Гетьман // Право України. – 2011. – № 2. – С. 11–19.
2. Дембо Л. И. Основные проблемы советского водного законодательства / Л. И. Дембо. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1948. – 136 с.
3. Рускол А. А. Некоторые вопросы кодификации горного и водного законодательства / А. А. Рускол // Сб. науч. ст. – М. : Юрид. лит., 1957. – С. 202–226;
4. Байсалов С. Б. Водное право Казахской ССР (некоторые проблемы теории и практики) / С. Б. Байсалов. – Алма-Ата : Изд-во «Наука» Казах. ССР, 1966. – 399 с.
5. Колбасов О. С. Теоретические основы права пользования водами в СССР / О. С. Колбасов ; Акад. наук СССР, Ин-т государства и права. – М. : Наука. – 1972. – 221 с.
6. Колбасов О. С. Охрана природы по советскому законодательству / О. С. Колбасов. – М. : Юрид. лит., 1961. – 76 с.
7. Соколова А. К. Проблеми законодавчого забезпечення права водокористування [Електрон. ресурс] / А. К. Соколова // Теорія і практика правознавства : електронне видання. – 2013. – Вип. 2 (4). – Режим доступу : http://nauka.nulau.org.ua/download/el_zbirnik/2.2013/18.pdf.
8. Соколова А. К. Правові аспекти охорони природних об'єктів / А. К. Соколова // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. – Х., 2010. – Вип. 110. – С. 91–99.
9. Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – 848 с.
10. Про охорону лісів : Декрет РНК УСРР від 26 лютого 1919 р. // ЗУ УСРР. – 1919. – № 16. – Ст. 176.
11. Мунтян В. Л. Правова охорона природи УРСР : навч. посіб. для студ. юрид. вузів і ф-тів / В. Л. Мунтян. – Вид. 2-е, перероб. – К. : Вища шк., 1982. – 182 с.
12. Зб. зак. УСРР.
13. Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про охорону здоров'я від 19.12.1969 р. // Відом. Верхов. Ради СРСР. – 1969. – № 52. – Ст. 466.
14. Водний кодекс УРСР // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1972. – № 24. – Ст. 200.
15. О санитарной охране водопроводов и источников водоснабжения : постановление ЦВК и РНК от 17.05.1937 г. // СЗ СССР. – 1937. – № 35. – Ст. 143.
16. ЗП УРСР.
17. Об основных положениях классификации запасов месторождений твердых полезных ископаемых и классификации эксплуатационных запасов подземных вод : постановление Совета Министров СССР от 12.08.1960 г. № 878 // Собрание действующего законодательства СССР. – Т. 19. – М. : Известия, 1976. – С. 308-309.
18. СП СССР.
19. О мерах по предотвращению загрязнения реки Северский Донец, подземных вод и воздушного бассейна в районе городов Лисичанска, Северодонецка И Рубежное Ворошиловградской области и города Славянска Донецкой области : постановление Совета Министров СССР от 01.04.1976 г. № 217 // Известия. – 1976 г. – 17 апреля. – № 92. – Официальный отдел.
20. О мерах по предотвращению загрязнения моря с судов : постановление Совета

Министров СССР от 07.09.1976 г. № 724 // Собрание действующего законодательства СССР. – Т. 54. – С. 79.

21. О мерах по предотвращению загрязнения бассейнов Черного и Азовского морей : постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 16.01.1976 г. № 42 // Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. – Т. II. – М. : Политиздат, 1977. – Ст. 119.

22. Про заходи по впорядкуванню використання і посилення охорони водних ресурсів УРСР : постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР від 21.06.1960 р. № 1073 // Збірник законодавчих актів по охороні природи. – К., 1969. – С. 115.

23. Основы водного законодательства Союза РСР та Радянських республік : Закон СРСР від 10.12.1970 р. № 564-VIII // Ведом. Верхов. Совета СССР. – 1970. – № 50. – Ст. 566.

Соколова А. К. Вопросы формирования правовой охраны водных объектов (исторический аспект).

Статья посвящена изучению проблем, связанных с определением правовой основы охраны водных объектов, с установлением ее законодательных предпосылок. Исследуется структура и динамика законодательства за период с 1917 г. по 1990 г. в сфере регулирования правоотношений по охране, использованию и воспроизводству водных объектов.

Ключевые слова: водные объекты, воды, водное законодательство, периодизация водного законодательства.

Sokolova A. K. The Problem of Shaping Legal Framework for Protection of Water Bodies (historical aspect).

The paper investigates the problems associated with the determination of the legal framework for protection of water bodies and establishment of its legal prerequisites. It studies the structure and dynamics of legislation for the period from 1917 to 1990 in the field of regulation of legal relations regarding protection, use and restoration of water bodies.

Key words: water objects, waters, water legislation, periodization of water legislation.

Розширена анотація
статті Соколової А. К. «Питання формування правової основи охорони
водних об'єктів: історичний аспект»

Sokolova A. K., Doctor of Law, Associate Professor,
Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
The Problem of Shaping Legal Framework for Protection of Water Bodies
(historical aspect)

Legal groundwork for the issues related to use and protection of water resources has seen numerous researches in this field. These include works of distinguished scholars having fundamental importance for deliberation of this problem. However, there has been no dedicated study of the legal framework for the protection of waters for the time being.

We launched an investigation into the problems related to the determination of the legal framework for protection of water objects to establish its legal prerequisites. The publication is aimed at finding out the structure and dynamics of legislation for the period from 1917 to 1990 in the field of regulation of legal relations regarding protection, use and renovation of water bodies.

This paper presents water law development trends, in particular, in the field of water bodies protection, for which purpose it analyzes the content and systems of the the said legislation, uncovers legal prerequisites for creation of a certain legal foundation in the field of interest. Among the regulatory enactments subjected to analysis were Decree on Forests (1918), Provisions of Constitutional Laws - the Constitutions of the USSR, the Ukrainian SSR (1936), etc. The paper considers regulatory enactments that regulate both general issues of environment protection, natural resource management and their specific aspects - protection, renovation and use of water bodies.

It analyzes legal regulation of specific types of water bodies: surface, underground ones, etc.

It lays a particular emphasis on legal support of dealing with water bodies that have a negative impact on the condition of other natural features and pose an environmental threat. It proves that problems highlighted in this group of legal enactments are considered poignant today.

It gives regulations that define the specifics of the legal status of small rivers, refers to documents aimed at protection of these bodies, as well as laws and regulations that regulate water relations linked to other branches of law.

In addition, the paper highlights laws and regulations to control relations in the field of protection of waters from pollution and clogging.

It points out the possibility of determining certain period of water legislation development, and namely from 1917 to 1990, and gives its general description.

Key words: water bodies, waters, water legislation, periodization of water legislation

Abstract

**The Problem of Shaping Legal Framework for Protection of Water Bodies
(historical aspect)**

**A.K. Sokolova, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor,
Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv**

The paper investigates the problems associated with the determination of the legal framework for protection of water bodies and establishment of its legal prerequisites. It studies the structure and dynamics of legislation for the period from 1917 to 1990 in the field of regulation of legal relations regarding protection, use and restoration of water bodies.

Key words: water objects, waters, water legislation, periodization of water legislation